

EU-STRATEGI FOR
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning.....	2
EØS-avtalen og energi	2
Kort om utviklingen av EUs energipolitikk	3
Norge og EUs energipolitikk	4
Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED	5
Viktige arenaer (et utvalg).....	7
Åpenhet og informasjon.....	10

Oppdatert desember 2017

Innledning

Formålet med Olje- og energidepartementets EU-strategi er å beskrive mål, prioriteringer og oppgaver for departementets EU/EØS-arbeid. Strategien gir en generell beskrivelse av hvordan EU/EØS-arbeidet organiseres. Oppgaver knyttet til EU/EØS er en integrert del av departementets arbeid.

De konkrete sakene som Olje- og energidepartementet jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i det [årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker](#).

De overordnede målsetningene med EU/EØS-arbeidet i OED er:

- ivaretagelse av norske interesser på alle plan og i alle faser,
- et godt og nært samarbeid med EU på energiområdet, både utenfor og innenfor rammen av EØS-avtalen,
- godt samarbeid med underliggende etater, for å sikre det faglige grunnlaget i arbeidet,
- godt samarbeid med andre departementer som berøres av EUs energiregelverk,
- god informasjon og åpenhet om EU/EØS-arbeidet, og involvering av eksterne aktører.

EØS-avtalen og energi

EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994. Gjennom EØS-avtalen er Norge en del av EUs indre energimarked, og har inkorporert en lang rekke energirelaterte direktiver og forordninger knyttet til det indre markedet. Disse blir innlemmet i EØS-avtalens annekst IV. Norge har implementert energimarkedspakken fra 1996-1998, og den andre energimarkedspakken fra 2003. Den tredje energimarkedspakken fra 2009, som videreutvikler det indre marked for elektrisitet og gass, innlemmes også i EØS-avtalen.

EØS-avtalen gir Norge anledning til å delta i forskningsbasert samarbeid gjennom rammeprogrammene for forskning (Horisont 2020).

Kort om utviklingen av EUs energipolitikk

EUs politikk på energiområdet har som mål å sikre en bærekraftig, konkurransedyktig og sikker energiforsyning. EU har etter hvert fått en omfattende politikk på dette området, og antallet initiativer er økende. EUs energipolitikk har utviklet seg sterkt etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Før Lisboa-traktaten har energirettsakter enten vært hjemlet i reglene for det indre marked eller for miljø.

I Lisboa-traktaten fikk EU for første gang en egen bestemmelse om energi i selve traktaten (artikkel 194 TEUV). EUs institusjoner fikk da utvidet sin kompetanse til å utforme en felles energipolitikk for EU. Lovgivningskompetansen ble også betydelig utvidet på områdene energisparing, energieffektivisering, infrastruktur, fornybar energi og forsyningssikkerhet. En solidaritetsforpliktelse mellom EUs medlemsland ble også etablert i denne bestemmelsen.

De siste årene har EU utviklet en mer omfattende klima- og energipolitikk, under overskriften [EUs energiunion](#). Det er vedtatt målsetninger for utslippskutt, fornybar energi og energieffektivisering frem mot 2020, og senere mot 2030. Politikken på dette området skal blant annet sørge for at EU når sine forpliktelser under Parisavtalen. [Clean Energy for all Europeans-pakken](#) er en viktig del av dette.

Utviklingen av EUs energiunion omfatter alle deler av EUs energipolitikk, og vil også ha konsekvenser for Norge.

Energi er blant de saksområder hvor EU har delt myndighet med medlemslandene. Delt kompetanse innebærer at EUs medlemsland kun kan utøve sin kompetanse på energiområdet i den utstrekning EU ikke har gjort det. Medlemsstatene har imidlertid full suverenitet over betingelser for utnyttelse av energiresursene, valg mellom ulike energikilder og sammensetning av energiforsyningen.

Energipolitikken og energiregelverket i EU omfatter følgelig et bredere spekter av områder, som også går dypere i sin overnasjonale og forpliktende karakter enn EFTA-landenes forpliktelser på energiområdet etter EØS-avtalen. Det er viktig med bevissthet rundt ulikhetene mellom EØS-avtalen og EUs traktatgrunnlag på energiområdet.

Norge og EUs energipolitikk

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge fullt ut i EUs indre energimarked. Som følge av EUs utvidelse av sitt samarbeid på energiområdet, vil imidlertid enkelte deler av energisamarbeidet falle utenfor EØS-avtalens virkeområde. EU dekker en stor del av sitt energibehov gjennom import. Målet for EUs energipolitikk er å sikre økt konkurransevne, bærekraft og forsyningssikkerhet. Norge har store produsent- og eksportinteresser, spesielt når det gjelder olje og gass. Norsk gass står for om lag 25 prosent av EUs gassforbruk.

Norge har i tillegg en dominerende vannkraftproduksjon, mens EU-landenes kraftproduksjon i større grad er basert på kull, gass og atomkraft. På fornybarsiden domineres produksjonen i EU av uregulerbar vindkraft og solenergi. Fornybarandelen for EU-landene samlet er nå på 16,7 prosent, mens det tilsvarende tallet for Norge er 69,4 prosent.

Denne situasjonen stiller særlige krav til en aktiv politikk overfor EU, for å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen. Som følge av endringene som fant sted i EUs traktatgrunnlag på energiområdet i 2009, er dette en problemstilling som særlig gjør seg gjeldende for myndighetene i norsk energisektor, og som det er nødvendig å være bevisst for å kunne ivareta norske energiinteresser på en god måte.

Arbeidet med å ivareta norske interesser må ta utgangspunkt i å utforme norsk posisjon, basert på et faglig solid og godt utredet grunnlag internt i Norge. Kravene i utredningsinstruksen for arbeid med EU- og EØS-saker er sentral i denne forbindelse.

Nær alle rettsaktene på energiområdet som er vedtatt for å nå 2030-målene, og under energiunionen, er hjemlet i EU-traktatens energibestemmelse fra 2009. Gjennom Lisboatraktaten ble det da innført en hjemmel for utforming av en helhetlig europeisk energipolitikk, samt en hjemmel for utforming av et europeisk regelverk i energisektoren. EU fikk hjemmel til å vedta regelverk for å sikre energimarkedets funksjon, sikre energiforsyningssikkerheten i EU, fremme energieffektivitet og energisparing, samt å utvikle fornybare energikilder og fremme infrastrukturbygging. Dette kan vanskeliggjøre EØS-relevansvurderinger for rettsakter gitt i medhold av denne bestemmelsen, ettersom hjemmelen favner så mange formål

Norge har et godt samarbeid med EU, og blir også ansett som en viktig partner fra EUs side. Komplementært til EØS-avtalen ble det i 2002 etablert en regelmessig energipolitisk dialog med Kommisjonen. Energidialogen innebærer blant annet årlige møter på administrativt og politisk nivå. Dette har bidratt til økt kunnskap om Norges energisituasjon på EU-siden, men også økt norsk forståelse av EUs politiske prosesser på energiområdet. Disse møtene kommer i tillegg til jevnlige møter med Kommisjonen i EFTAs energi arbeidsgruppe.

Organiseringen av EU/EØS-arbeidet i OED

Arbeidet i OED skal ivareta norske interesser under utviklingen av relevant EU-regelverk i alle faser:

- utredningsfasen – hvor forslag til nye regler blir utarbeidet av Kommisjonen med innspill fra mange aktører og interesser,
- beslutningsfasen i EU – hvor rettsaktene blir vedtatt i EUs Råd og Parlament,
- innlemmelsesfasen i EØS – hvor rettsaktene blir innlemmet i EØS-avtalen,
- gjennomføringsfasen – hvor innlemmede rettsakter blir gjennomført i norsk lov eller forskrift.

For å lykkes med dette, er det avgjørende å forstå EU som politisk beslutningssystem og hvordan arbeidet i EU har betydning for norsk energipolitikk. Vi må tidlig identifisere aktuelle saker og utviklingstrekk i EUs institusjoner.

Tidlig identifisering av viktige saker

Hvordan saker kan identifiseres og posisjoner utvikles i tidlig utredningsfase (pre-pipelinefasen) skjer på ulike måter. Eksempelvis:

- gjennom god kontakt med EUs institusjoner og bilateral kontakt med medlemslandene,
- gjennom kontakt med energiråden i Brussel og OEDs nasjonale eksperter i DG energi,
- gjennom aktiv oppfølging i aktuelle ekspertgrupper og komiteer,
- gjennom å følge med på konsultasjonsrunder fra Kommisjonen,
- gjennom høringsmøter og deltakelse i uformelle nettverk,
- gjennom EFTAs møter med Kommisjonen,
- gjennom uformell kontakt med andre norske og europeiske energiaktører i Brussel. Det nordiske samarbeidet er også viktig.

Utforming av norske posisjoner

Det søkes å utforme norske posisjoner så tidlig som mulig. Det skjer gjennom:

- dialog mellom berørte departementer og EU-delegasjonen i Brussel,
- løpende kontakt og samarbeid med underliggende etater,
- løpende kontakt med myndigheter i relevante samarbeidsland,
- utforming av EØS-notater for alle viktige saker, så snart det er praktisk mulig,
- høringer med våre nasjonale relevante høringsinstanser. Dette er sentralt på alle viktige punkter i prosessen, fra tidligfasen til innlemmelse i EØS. I en og samme sak kan det være flere ulike høringer av EU-regelverket i ulike faser i EØS-arbeidet. Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker er viktig som høringsorgan (se nærmere beskrivelse under).

Aktiv deltakelse i EUs politikkutvikling

Olje- og energidepartementet søker å delta aktivt i politikkutviklingen i EU gjennom deltakelse i alle relevante fora hvor det åpnes for deltakelse. Departementet jobber også bilateralt mot medlemslandene. Det er viktig å sikre konsistens i posisjonene i ulike fora og mellom ulike deler av energipolitikken, ikke minst når flere departementer er involvert. En klar prioritering av sakene er avgjørende.

I noen tilfeller utformes det skriftlige innspill (PM, non-papers eller EFTA-posisjoner). Det kan også sendes inn formelle innspill i Kommisjonens høringsrunder. Felles konferanser/seminarer med Kommisjonen eller andre europeiske aktører kan også være hensiktsmessig. Olje- og energidepartementet og DG energi arrangerer nå årlige energikonferanser i Brussel.

Kompetanseutvikling

EØS-avtalen legger betydelige føringer på politikk- og regelverksutforming innen OEDs ansvarsområde. Arbeidet med EU/EØS-saker fordrer helhetstenking og klart definerte prioriteringer. Det stilles krav til språkferdigheter, prosessforståelse, nettverksbygging og forhandlingskompetanse hos departementets medarbeidere som deltar i møter i EU-systemet. Det jobbes kontinuerlig med å øke kompetansen om EU/EØS.

Viktige arenaer (et utvalg)

Norske arenaer:

- o **Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker** - hvor blant annet energi-industrien og interesseorganisasjoner deltar. Kontaktutvalget bidrar til å styrke kontakten og dialogen i Norge på energiområdet. Flere av medlemmene i Kontaktutvalget har egne representanter i Brussel, så en tett dialog med disse kan også hjelpe OED med å tidlig fange opp nye EU-initiativer.
- o **Koordineringsutvalget for EØS-saker**. Ledes av UD og samtlige departementer er representert. Behandler overordnede spørsmål knyttet til EU/EØS.
- o **Spesialutvalgene** – ivaretar behovet for samordning mellom departementene. OED er ansvarlig for Spesialutvalget for energi (SU energi), som normalt har fire møter i året. Målet er å behandle energirelaterte EØS-spørsmål på et tidligst mulig tidspunkt, og samordne arbeidet mellom departementene. EØS-notater om aktuelle rettsaker og andre viktige saker utarbeides og oppdateres jevnlig.
- o **Stortingets EØS-europautvalg**. Dette er Stortingets organ for konsultasjoner med regjeringen om aktuelle EU/EØS-spørsmål
- o **Regjeringens europautvalg**. Regjeringens europautvalg skal sikre strategisk og tidlig samordning av norske posisjoner i europaspørsmål og norske initiativer overfor EUs institusjoner og medlemsland. Utvalget ledes av EØS- og EU-ministeren.

Internasjonale arenaer:

- o **Energdialogen mellom Norge og EU**: Regelmessig dialog mellom Olje- og energidepartementet og Kommisjonen. Dialogen er både på politisk nivå og høyt embetsnivå.
- o **EFTAs arbeidsgruppe for energi** (EFTA Working Group on Energy Matters). Her behandles aktuelle rettsaker som vurderes innlemmet i EØS-avtalen.
- o **Madrid Forum**. Forum hvor problemstillinger knyttet til det indre markedet for gass diskuteres.
- o **Florence Forum**. Forum hvor problemstillinger knyttet til det indre markedet for elektrisitet diskuteres.
- o **København Forum** (infrastruktur)

- o **Programkomiteen for Horisont 2020 – Energi**
- o **Electricity Coordination Group**
- o **Grensehandelskomiteen i EU** (Electricity Cross Border Committee)
- o **Energinfrastrukturforordningen**. Deltakelse i regionale grupper.
- o **Baltic Energi Market Integration Plan (BEMIP)**
- o **London Forum**, hvor sluttbrukerspørsmål diskuteres, for eksempel spørsmål om smarte strømmålere.
- o **Komiteen under energieffektiviseringsdirektivet, og flere tilhørende komitéer om energieffektivisering**
- o **Labelling Committee**, arbeidsgruppe i Europakommisjonen som jobber med energimerkeordningen.
- o **Ecodesign-direktivet**. Konsultasjonsforum og komite som drøfter gjennomføringsmekanismer under direktivet.
- o **Bygningsdirektivkomiteen**. Etablert for å følge opp implementering av bygningsdirektivet.
- o **ACER** (Agency for Cooperation between European Energy Regulators). NVE deltar som observatør. ACER har blant annet en sentral rolle i utvikling av nettverkskoder, og avgjør i stridsspørsmål knyttet til grenseoverskridende kabler/rør (kostnadsfordeling etc.)
- o **ENTSO-E** (European Network for Transmission System Operators –Electricity). Statnett deltar i ENTSO-E arbeidet.
- o **ENTSO-G** (European Network for Transmission System Operators –Gas)
- o **Energy Community**. OED kan delta som observatør i aktuelle styringsorganer og styringsgrupper, men er ikke medlem av Energy Community.
- o **Nordisk/baltisk ministerformøte** (NB 8), som arrangeres i forkant av EUs energiministermøter. Forum til å diskutere aktuelle energipolitiske problemstillinger og til å fremme norske synspunkter.
- o **Nordisk Ministerråd**. EU/EØS-spørsmål er et fast punkt på dagsordenen i møter på ministernivå og embetsnivå.

- o [EFTA-sekretariatet, EFTAs overvåkningsorgan \(ESA\) og Financial Mechanism Office \(FMO\)](#)
- o **EU-medlemsland:** OED har jevnlig møter med kollegaer fra EU-medlemsland på ministernivå og embetsnivå. Det er etablert egne energidialoger med Storbritannia, Tyskland, Nederland og Frankrike.
- o **Andre viktige internasjonale arenaer som Det internasjonale energibyrået (IEA), i tillegg til bilaterale relasjoner.** Det skal sikres godt samsvar mellom posisjoner i forhold til EU/EØS og synspunkter i andre fora.
- o **Norske ambassader i utlandet** benyttes i departementets EU/EØS-arbeid. Dette er også relevant i forbindelse med EØS-finansieringsordningene for å styrke bilaterale forbindelser med mottakerlandene.

Åpenhet og informasjon

Åpenhet om arbeidet med EU/EØS-sakene er viktig, og OED jobber kontinuerlig med dette. Relevant EU/EØS-regelverk diskuteres i Kontaktutvalget for EU/EØS-energisaker, og legges gjerne ut til åpen høring på [OEDs høringssider](#).

Noen nyttige kilder til mer informasjon kan være:

- [Olje- og energidepartementets sider om Norges energisamarbeid med EU](#).
- Oppdatert informasjon om aktuelle EØS-saker på energiområdet ligger på [EØS-notatbasen](#).
- [Regjeringens overordnede EU-strategi](#).
- De konkrete EU/EØS-sakene OED jobber med vil variere fra år til år, og står beskrevet i [det årlige arbeidsprogrammet for EU/EØS-saker](#).
- Fullstendig oversikt over energi-rettsaktene som er tatt inn i EØS-avtalen ligger på [EFTAs nettsider](#) (i annex IV).
- Oppdaterte tall om blant annet norsk gasseksport til EU finnes på nettsiden <http://www.norskpetroleum.no/>
- Oppdaterte tall om blant annet krafthandel mellom Norge og nabolandene finnes på nettsiden <https://energifaktanorge.no/>
- [Utenriksdepartementets nettsider om europapolitikk](#) og [EU-delegasjonens nyhetsbrev](#) er gode kilder for oppdatert informasjon. Det samme er nettsiden [europalov](#).